

քրտինքի եւ արիւնի բիծերէն թրջած դէմք մը: Սիւմոն չէր կրնար արիւն տեսնել եւ խկոյն աչքերը դարձուց ու հանդարտ կերպով սկսաւ քալել:

Սաչը կապարի սկէս ծանր էր, բայց Կիւրենացիին ջորիի ուսեր ունէր եւ ըմբի- շի սրունքներ: Եւ մինչդեռ տհաճութեամբ կ'ընէր արդէն անգամ մը կտրած ճամբան դէպի Եփրատի մի դուռը, կը մտածէր իր գործերուն վրայ: Տփղոս էր: Երուսաղէ- մի ու Նեփթաղիմի կէս ճամբուն վրայ դառնուող իր ազարակին մէջ դեռ շատ դործ կար ընելիք: Զուրը քիչ էր, ջրը- հանին անիւը աւրուած էր, մուկերը դա- րիին վնասեր էին: Բայց Զատիկի նախօ- րեակն էր եւ իր կինը Միքալի պատուիրեր էր որ շուտ վերադառնայ տուն, եւ ինքը տարիներու փորձով գիտէր թէ ի՞նչ աղ- մուկով եւ լուտանքներով պիտի քաւէր իր այս յապաղումը: Ուրիշ պատճառի մը համար ալ դաշտէն կանուխ եկած էր, նոյն օրը պէտք էր երթալ ծերունի Եղիա- դարին որ քանի մը դահեկան պարտք ու- նէր իրեն եւ որ ամիսներէ ի վեր կը խոս- տանար վճարել ու միշտ անվճար կը թո- դուր: Սիւմոն Զատիկէն առաջ՝ վերջին ծայր պէտք ունէր այդ դրամին եւ ահուգողով կը նախատեսէր իր կնոջ ընելիք ընդունե- լութիւնը, եթէ այն օրն ալ ձեռնունայն տուն վերադառնալու ըլլար:

Այդ օրը կանուխ տուն դառնալու ուրիշ պատճառ մըն ալ կար, մանաւանդ թէ ա- մէնէն ծանր եւ առաջին պատճառը: Իր անդրանիկ որդին, Աղեքսանդրը, շատ օ- րերէ վեր մաշած էր ջերմէ մը որ հան- գիտ չէր տար՝ — բաց ի առտուան՝ դէմ կարճ ժամանակէ մը, — եւ քուրջի վերա- ծած էր զինքը: Սիւմոն՝ Միքալի խոստա- ցեր էր անպայման տուն տանելու սեւ հաւ մը, որուն փորը խաչաձեւ ճեղք- ուած՝ հիւանդին ածիլուած գլխուն վրայ դրուելով՝ քրոնիք ջերմերու ամէնէն ա- պահով դեղն էր: Բայց ազարակին մէջ չէր յաջողած գտնել հաւը, եւ հիմա ժա- մանակ չունէր քաղաքին մէջ փնտռելու:

Այս տանջող մտածութիւններէն լը- կուած՝ Սիւմոն առաջ կ'երթար խաչին

ծանր բեռան տակ եւ գրեթէ չէր զգար ծանրութիւնը, այնքան մեծ էր չարչա- րանքի տեղը շուտ հասնելու փափաքը: Մարդոց քայլեր, կիներու փափուքներ, եւ լացեր ականջին կը հասնէին, բայց ետ դառնալու եւ մահապարտներու մասին տեղեկութիւն հարցնելու փափաք չունէր: Քանի մը ծերունիներէ՝ որ թափօրին անց- քը կը գիտէին, լսեր էր որ խնդրը ա- ւաղակներու վրայ է եւ անկէ աւելի բան չուղեց գիտնալ:

Սիւմոն, քիչ տարիներ առաջ ժառան- դական հարցերու պատճառով՝ Կիւրենիա ծննդավայրէն Երուսաղէմ եկած էր, եւ Սուրբ քաղաքին մէջ գրեթէ ոչ մէկը կը ճանչնար, եւ ոչ ալ կը ջանար նոր ծանո- թութիւններ ստեղծել եւ ոչ հասարակաց գործերու ետեւէն կ'ըլլար: Ազարակ եւ տուն, ահա՛ իր կեանքը. եւ իր դաւակ- ներէն դուրս ոչ մէկը կը սիրէր:

Հետեւաբար այն օրերուն մէջ պատա- հածներէն բան չէր գիտեր եւ իրեն համար մահապարտները հասարակ ոճրագործներ էին: Տկարագոյնին դէմ քիչ մը բարկա- ցած էր, անոր դէմ՝ որ բռնադատած էր զինքը այդ յապաղումին, բայց բարկու- թիւնը ատելութեան չէր հասնէր: Քանի մը ժամէն, կը մտածէր ինքնիրեն, այս եղկելին չարչարանքներով եւ մահով պի- տի քաւէ իր յանցանքը՝ որ յետինը պիտի ըլլայ:

Հասան վերջապէս Գողգոթայի դադա- թը դառնուող հրապարակը: Արդէն չորս կողմը հաւաքուած էր բազմութիւն մը աղմկարար մարդերու: Սիւմոն խաչը դե- տին դրաւ եւ առանց հրաման խնդրելու, առանց բարեւելու, օդտուելով զինուոր- ներուն իրեն կռնակ դարձուցած ըլլալու պարագայէն՝ սահեցաւ անցաւ ամբոխին մէջէն եւ վազելով վերստին անցաւ Եփ- րատի գունէն ու պահուրտեցաւ ամայա- ցած Երուսաղէմի մէջ: Իր մահացած բա- րի մարդու գլխուն մէջ, չորս տիրող պատկերներն իրարու հետ կը կուռէին, սեւ հաւը ջերմին համար, Եղիադարի դը- րամները, ջերմէն այրող ու դառնացող դաւակը, եւ կատրած կինը:

Ո՞ր մէկէն սկսիլ: Այլ եւս ուշ էր եւ ինքն ալ յոգնած. ընդարձացած ու ճղ- մուած աջ ուսը՝ զինքը անհանդիստ կ'ը- նէր: Աղեքսանդրի սէրը յաղթեց Միքալի վախին: Զաւակին ինչպէս ըլլալը գիտնա- լու, զայն տեսնելու, անոր համար բան մ'ը- նելու փափաքը յաղթեց Միքալի երկիւղին: Հասաւ իր տուն տանող ճամբուն, մօտե- ցաւ իր տան: Դրան վրայ, ինչպէս տես- նելէն առաջ ալ գիտէր արդէն՝ կինը դա- րանի կեցած էր հետադառող եւ դաժան:

Սեղծ Սիւմոնը հասկցաւ որ ոչ մէկը պի- տի կարենար զինքը ազատել փոթորիկէն՝ որ Միքալի աչքերուն կայծակներուն մէ- ջէն կը նշմարուէր: Դատողութեան տէր՝ եւ սիրտ ունեցող կին մըն էր, տրամա- դիր էր կրելու եւ էրկան ու դաւակնե- րուն համար արիւն թափելու, բայց նաեւ կրքոտ կին էր, ուստի պատրաստ բռն- կելու եւ յանդիմանելու: Սիւմոն պա- տրաստուած էր խիստ յանդիմանութիւն լսելու եւ ուրիշ յոյս չունէր ըլլալիքին ա- ռաջն առնելու՝ եթէ ոչ կանխելով այն արդարացումներէն մէկովը՝ որ 'ամէնէն յանդուգն լեզուներն ալ կը կապէ:

Ընդ առաջ զնաց կնոջը եւ անոր բե- բանը բանակէն առաջ մեղմով մէկ ձեռքը անոր ուսին դրաւ — այն ձեռքերէն մէկը որ բռնած ու սեղմած էր Յիսուսի խա- չափայտը: Այն ատեն կատարուեցաւ հրաշք մը, անսպասելի հրաշք մը: Միքալ ամուսինին աչքերուն մէջ նայեցաւ եւ խ- կոյն անուշցաւ: Եւ փոխանակ լուտանք- ներով ծածկելու ինչպէս բոլոր մը առաջ կ'ուզէր ընել, խաղաղ օրերու ձայնով ը- սաւ Սիւմոնին:

— Ի՞նչպէս ես. յոգնած ես. շուտ տուն եկուր: Մեր Աղեքսանդրը միշտ գէշ է:

Սիւմոնի բերանը բաց մնաց, եւ չէր կըր- նար այդ յեղակարծ եւ երբեք չտեսնուած փոփոխութեան պատճառը հասկնալ: Բայց դաւակին սէրը շուտով մը զինքը այդ հարցէն հեռացուց: Տուն մտաւ եւ Աղեք- սանդրի սենեակը վազեց:

Պատանին կէս մերկ տարածուած էր ցած անկողին վրայ եւ կարծես կը քնա- նար: Ուժգին կը հեւար, գէմքը խոնաւ

էր եւ լեցուն անհանգստացուցիչ ստուեր- ներով, ստուերներ ակնակապիճներու, ոտնոցներու, աւրուած այտերու, չրթունք- ներու տխուր ծալքերուն վրայ: Անոր քով գետին նստած էր Ռուսիինոս փոքրիկ եղ- բայրը: Հազիւ լսեց հօրը սենեակ մտնելը՝ բացաւ տենդահար աչքերը ու անոր նայե- ցաւ անսահման եւ անձկալից յոյսի ար- տայայտութեամբ մը: Կարծես այն աչ- քերը կ'ըսէին. — դուն իմ հայրս ես, այն- քան ուժով, դուն ինձի կեանք տուիր եւ դուն զիս պիտի ազատես մահէն —:

Սիւմոն կամաց կամաց անկողին մօտե- ցաւ եւ երկար նայեցաւ դաւակին: Միքալ ըսաւ.

— Սեւ հաւը բերի՞ր:

— Զկրցայ գտնել, փնտռելու ժամանակ չունեցայ: Յետոյ քեզի կը պատմեմ ա- մէն բան:

Աղեքսանդր լքուած քրտնաթոր քուր- ջերուն մէջ՝ չէր կրնար լաւ չնչել՝ նըս- տելու փորձ ըրաւ եւ Սիւմոն խկոյն օդ- նութեան հասաւ: Զաւակը վախով ձեռքե- րէն մէկը հօրը աջ ուսին վրայ դրաւ — այն ընդարձացած ուսին վրայ, որ Քրիս- տոսի խաչին ծանրութիւնը տարած էր — եւ զգաց դէպի վեր քաշուիլը: Բայց չա- փազանց տկար էր ու այն նեցուկը անբա- ւական էր: Այն ատեն հայրը երկու բա- ղուկներով գրկեց զայն, իր կուրծքին սեղ- մեց, վեր վերցուց նուազկոտ մարմինը մօր մը զգուշութեամբ եւ անկողին վրայ նստեցուց:

— Զիս մի՛ թողուր, մրմնջեց Աղեք- սանդր:

Սեղմօրէն գրկեց հայրը, նիհար ձեռ- քերը պահելով հօրը ուսերուն վրայ: Սա- չէն ընդարձացած ուսին՝ այդ չփումը Սի- մոնին՝ քիչ մը անհանգստութիւն կը պատ- ճատէր, բայց քաջութիւն չունեցաւ դա- ւակէն հեռանալու եւ ոչ ալ գրկախառ- նուէն բաժնուելու:

Կարծես թէ Աղեքսանդր անսահման հա- ճոյք կը զգար այդ կերպով հօրը միացած ըլլալուն, կը զգար վերակենդանանալ, կը թուէր որ վայրկեանէ վայրկեան, աւելի լաւ կը զգար ինքնը, նոր մէկը կ'ըլլար:

Միքալ մէկդի կեցած՝ գորովանքով կը դիտէր հայրն ու զաւակը այդպէս գրկախառն: Այլ եւս չէր լսուեր տղուն դժուարաշնչութիւնը, կամաց կամաց փոքրիկ հիւանդը քնացաւ գլուխը Սիմոնի ուսին վրայ դրած: Սիմոն չարթնցնելու համար՝ սիրալիր համբերութեամբ տարաւ նեղութեան որ կու տար իր ընդարմացած ուսին անոյշ բեռը: Բաւական ժամանակ այդպէս միացած կեցան: Աղեքսանդր յանկարծակի արթնցաւ եւ առաջուանը չէր: Աչքերը գրեթէ յստակ էին, քրտինքը անհետացած էր:

Միքալ վաղեց զաւակին վրայ եւ ճակատին ու՛ այտերուն դպաւ, կուրծքը եւ ուսերը չօշափեց:

— Սիմոն, — դռնէն մայրը — Սիմոն, մեր Աղեքսանդրը առողջացեր է, այլ եւս չի՛ քրտնիր, այլեւս ջերմէն չայրիր: Օրհնեա՛լ ըլլայ Բարձրեալը:

Խեղճ կիներ ընելիքը չէր դիտեր, քիչ մը կը խնդար զարմանքէն եւ քիչ մը կու լար ուրախութենէն: Մերթ հիասթափ էրկան դէմքը կը շոյէր, մերթ յարու թիւն առած զաւակին երեսը համբոյրներով կը ծածկէր, այն զարհուրելի ջերմը որ գրեթէ երկու շարաթներէ ի վեր կը տեւէր, եւ ամէն բնական եւ մոզական դեղերու տեղիք տուած չէր եւ որ իր անդրանիկը հալեցնելու եւ տանելու վրայ էր, քանի մը վայրկեանի մէջ բժշկուած էր եւ յաղթուած: Սիմոն իր մահամերձ զաւակին կեանք տուած էր լոկ ձեռքի եւ ուսի հպումով:

Բ

Սակայն այն արտակարգ օրուան՝ արտակարգ պատահարները չէին վերջացեր:

Գիշերէն առաջ երեւցաւ ծեր Եղիազարը, հին եւ անդեղ պարտապանը, որ երբեք ոտք կոխած չէր իր տունը եւ փոխառութենէն յետոյ միշտ ամէն հնարք բանեցուցեր էր որպէս զի Սիմոնին չհանդիպի: Սիմոն իր առջեւ տեսնելով Եղիազարը բարի տրամադրութեամբ՝ իր աչքերուն չէր հաւատար:

Եղիազար ըսաւ որ չէր ուզեր Ձատիկն

անցընել խղճի վրայ պարտք ունենալով, որ դիտէր Սիմոնին կարօտութիւնը, որ Սիմոն ներողամիտ ըլլար իրեն դրամը ու չացնելուն համար, վասն զի յանցանքը որ ըրինելուն էր որ որոշուած ժամանակին վճարած չէին իրեն, որ հազար անգամ չնորհակալ էր Սիմոնի բարութեան եւ ցոյց տուած համբերութեան համար:

Ծոցէն դուրս հանեց կէս սիկդներու ծրար մը, համբեց, յանձնեց Սիմոնի եւ տնեցիները բարեւելէն յետոյ, ողջունեց նաեւ Աղեքսանդրն ու փոքրիկ Ռուփրիսը, եւ մեկնեցաւ:

Ձատիկը անցնելէն քանի մը օր վերջը, Սիմոն ուղեց իր ազարակն երթալ Աղեքսանդրին հետ, որ առաջուրէն աւելի զօրացեր էր ու զեղեցիկացեր: Սկսան փոքր մը փորել անձրեւային ջուրի նոր հոր մը բանալու դիտաւորութեամբ, որպէս զի դաշտին չորութեան դարման մը կարենան ընել: Հայրը կը փորէր եւ որդին թեթեւ բահով մը մէկդի կը նետէր գիղելով չո՛ր եւ փխրուն հողը:

Իրիկուան դէմ երբ աշխատութիւնը դադարեցնելու վրայ էին, Սիմոնի բրիչը ճաթած եւ խուլ ձայն մը հանեց, իրրեւ թէ պոտուկի մը դարնուած ըլլար: Սիմոն ծոցեցաւ հողը ձեռքով խառնելու եւ դուրս հանեց հաստ ու կարճ մեծկակ սափոր մը որ ձոյլ ոսկիէ շինուած սափորէ մը աւելի կը կշռէր: Բրիչով կոտրեց սափորին կարճ վիզը եւ Սիմոնի ու Աղեքսանդրի աչքերուն տեսնուեցաւ ոսկիին զուարթ փայլը որ երկար ատեն թաղուած ըլլալով՝ երջանիկ կը դպար ինքզինքը վերստին տեսնելու իր եղբայրը՝ արեւը:

Սիմոնի անձանօթ, հին դրամներ էին, ոսկիէ խոշոր մատանիներ, ձոյլ մանակներ, ցանցակերպ գործուած ճարմանդներ, կնիքներ եւ լանջադարձեր: Յովակիմ թաղաւորի օրով, Ասորիներու Երուսաղէմը պաշարած ատեն, ահաբեկած հարուստի մը թաղած դանձն ըլլալու էր:

Սիմոն դողդոջուն ձեռքերով, աղէկ գէշ հաւաքեց ճարմանդներն ու դրամներն հին ծածկոցի մը մէջ՝ որ միշտ հետը կը տանէր կէս օրուան քունին համար. վերի-

վերանց թաղեց դարձեալ սափորը պատուիրելով իր որդիին որ մէկու մը հետ չխօսի այդ գիւտի մասին եւ անհամբեր, մեծ քայլերով դարձաւ Երուսաղէմ: Կինը սենեակը կանչեց, ցոյց տուաւ անոր իրենց ազարակին նոր եւ անհաւատալի պտուղը:

Միքալ՝ որ ամուսինէն աւելի բարկացող էր բայց նաեւ աւելի խորհրդածող, սկսաւ մտածել այդ անակնկալ բախտին վրայ — մանաւանդ հրաշքներուն քան թէ բախտին — որ չէին կրնար բնական եւ դիպուածի արդիւնք ըլլալ, այլ ցոյց կու տային դիտաւորութիւնը գերմարդկային կարողութեան մը: Միւս կողմէն սակայն չէր կրնար հասկնալ ինչու՞ն եւ ի՞նչպէս: Դիտեց որ այդ եղական արարքները Սիմոնի ներկայութեան եւ աղեցնութեան վերադրելի էին. ինքը անոնց մէջ մաս չուէր: Սիմոն առանց խօսելու իր բարկութիւնը իջեցուցած էր. Սիմոն՝ իր զաւակը առողջացուցած էր. Սիմոնը փնտռելու եկած էր Եղիազարը եւ Սիմոնի միտքն ինկած էր ճիշտ թաղուած դանձին տեղը ջրհոր փորելու: Աստուած մը կը պաշտպանէր Սիմոնը եւ կ'օգնէր անոր, ուրեմն, կը մտածէր կինը, Սիմոն Աստուծոյ հաճելի գործ մը կատարած է: Բայց ի՞նչ գործ: Միքալ իր էրկանը մէջ կը գնահատէր աշխատասէր եւ հեղհամբոյր մարդը, բայց անոր իմաստութեան եւ հաւատքին վրայ մեծ համարում չունէր: Սիմոն բարի հրեայ մըն էր, բայց ոչ աւելի բարեպաշտ քան հասարակ օրինապահները. ինքնիրեն կ'ապրէր, անհամբոյր եւ երկշոտ, անոր կը պակսէր եղբայրսիրական գործեր ընելու կա՛մքը եւ առիթը:

Հակառակ ասոր, Միքալ շատ անգամ հարցաքննեց իր ամուսինը, ջանալով անոր բերնէն առնել ինչ որ չէր յիշեր կամ չէր ուզեր ըսել: Սակայն բոլոր իր հարցաքննական յոգնութենէն՝ սաչափ միայն իմացաւ որ այն ուրբաթ օրուան առաւօտը Սիմոն կտոր մը տեղ ուսերուն վրայ տարած էր մահապարտի մը խաչը: Բայց որովհետեւ յօժարակամ սիրով ըրած չէր այդ բանը, այլ Հռոմայեցի զինուորներու

հրամանով, — ընդհակառակն ուզած էր փախչիլ այդ անբաղձալի յոգնութենէն — չէ՛ր կրնար վարձատրութեան արժանի ըլլալ այդ գործը՝ որ իր էրկան շարք մը զարմանալի հրաշքներու դուռ բացած էր: Միքալ, իրրեւ իմաստուն կին, համակերպեցաւ խորհուրդին:

— Եթէ Աստուած զմեզ կը պաշտպանէ եւ կը նախասիրէ, կը մտածէր ինքնիրեն, Աստուած իր ըրածը գիտէ եւ ոչ ոք կարող է իր պատճառները գուշակել, մենք ուրիշ բան չենք կրնար ընել՝ եթէ ոչ գովել եւ չնորհակալ ըլլալ Բարձրեալին:

Սիմոն դանձր տուն պահած էր եւ ժողովուրդին աչքին չզարնելու համար կը շարունակէր իր սովորական կեանքը վարել: Օր մը որ առանձին կ'աշխատէր ազարակին մէջ — Ձատիկն երկու եւ աւելի ամիսներ յետոյ — իր քովը տեսաւ երկու անշարժ ստուերներ: Աչքերը վեր բարձրացուց, մարդ մը եւ կին մըն էին:

Կինը այլ եւս երիտասարդ չէր, բայց կը տեսնուէր որ շատ զեղեցիկ եղած էր, այն թափանցիկ, մաքուր եւ սրբացնող զեղեցիկութեամբ՝ որ տեսիլքներուն մէջ կ'երեւի աղջիկներու դէմքերէն աւելի մարդոց դէմքերու վրայ: Կերպարանափոխ եղած կը թուէր այնպիսի ցաւ մը որ այլեւս արարածի մը էութեան մաս կը կազմէ եւ դայն կը լուսաւորէ աւելի քնքուշ եւ ապահով կերպով՝ քան երջանկութիւնը: Իր անթերի գիծերը քողարկուած բայց ոչ խաթարուած այն աղնուական տխրութենէ, թուի եւ խոշոր աչքերը աղօտացած էին՝ բայց ոչ մարած անխուով յուսարեկութենէն:

Մարդը շատ երիտասարդ էր բայց իր դէմքի հրեշտակային տխրութեամբ ծանր եւ գրեթէ հանդիսաւոր եղած էր:

Սիմոն անոնց կը նայէր ապշած, կանդնած աչքովն մէջ եւ այնքան չփոթած որ չէր համարձակէր հարցնել թէ ի՞նչ կ'ուզէին իրմէ: Երիտասարդը խօսեցաւ.

— Դու՞ն ես Սիմոն Կիւրենացին:

— Ես եմ:

— Դու՞ն էիր այն մարդը՝ որ վերջին Ձատիկն նախընթաց օրը կանչուեցաւ Յի-

սուս Նաղովրեցիին խաչը ուսն առնելու:

Սիմոն պատասխանելէ առաջ վայրկեան մը մտածեց, յետոյ իր կասկածոտ փոքրագիւթիւնը յաղթեց:

— Ձեմ գիտեր ի՞նչ խաչի վրայ կը խօսիս, — ըսաւ — ես բան կրած չեմ: Նոյն օրը ազարակ կ'աշխատէի եւ մէկը տեսած չեմ:

— Բայց երբ Երուսաղէմ վերադարձար՝ դէպի Գողգոթա բարձրացող թափօրի մը չհանդիպեցա՞ր:

— Քեզի ըսի որ մէկու մը հանդիպած չեմ: Գոնէ ես չեմ յիշեր:

— Խաչին վրայ մեռնող Յիսուս Մեսսիայի մասին խօսուի՞լ չի լսեցի՞ր:

— Ես օրերս կ'անցընեմ ազարակիս մէջ, ես իմ դործերովս կը զբաղիմ: Աշխարհիս մէջ պատահածներուն եւ ժողովուրդին ըսածներուն չեմ խառնուիր: Ամենեւին լսած չեմ այդ քու ըսած Յիսուսի մասին խօսուիլ:

Այն ատեն Կինը խօսեցաւ.

— Սիմոն՛, Սիմոն՛, լա՛ւ ուշադրութիւն րէ՛ սուտ չխօսելու, բանէ մը մի՛ վախեր: Այն Յիսուսը՝ իմ որդիս էր եւ եկած էր փրկելու նաեւ քեզ: Եթէ այն ահաւոր օրը օգնեցիր իրեն խաչը տանելու՝ նա երբեք պիտի չմոռնայ քեզ եւ իր երախտագիտութեան ապացոյցները պիտի տայ քեզի, եթէ արդէն տուած չէ: Մեր բարեկամներէն երկու հոգի որ մահապարտներու ետեւ կը գտնուէին, քեզ ճանչցած են եւ քու անունդ տունին մեղի: Ինչո՞ւ համար կ'ուզես ճշմարտութիւնը ծածկել: Հոս եկած չենք քեզի չարիք ընելու: Մինչեւ հոս եկայ քեզի չնորհակալ ըլլալու եւ համբուրելու օգնութեան հասնող ձեռքը: Ինչո՞ւ այդչափ կը վախնաս:

Սիմոն աչքերը վար մտիկ կ'ընէր, որովհետեւ չէր կրնար Մայր ցաւագինի թափանցող նայուածքին դիմանալ. եթէ դէմքին նայած ըլլար, պիտի չկարենար դիմանալ, բայց անոր չնայեցաւ: Շինականի անվստահութիւնը եւ սուտը խոստովանելու ամօթը յաղթեցին իրեն:

— Ո՛չ, ես չէի: Ձիս ուրիշներու հետ չփոթած ըլլալու են, ես խաչ տարած չեմ,

եւ ձեր Յիսուսի մասին բան չեմ գիտեր:

— Ես քու տեղդ կը կարմրիմ եւ կը դողամ, Սիմոն, — ըսաւ երիտասարդ Յովհաննէսը — ոչ ըսածդ, ոչ մերժածդ գիտես: Աստուծոյ Որդիին բռններէն մէկը տարիր, անոր համար կ'ամչնաս: Լա՛ւ մտածէ Սիմոն, ջանա՛ յիշելու: Մի՛ ուրանար կեանքիդ ամէնէն գեղեցիկ ժամը:

Սիմոն՝ կորագլուխ սկսաւ փորել եւ պատասխան չտուաւ: Երկու վշտահար ըստուերները գեռ քանի մը վայրկեան մնացին վախկոտ լռակեացին քով եւ յետոյ անձայն անհետացան:

Կիւրենացին հիմա կը յիշէր հրաշքները որ խաչ տանելու օրէն սկսեալ զինքը առնակնալի բերած էին եւ փրկած եւ գրեթէ կը զղջար այդ կերպով պատասխանած ըլլալուն համար սկիզբէն յաղթուած ըլլալուն պատասխանատուութեան անմիտ երկիւղէն: Բայց այլ եւս անկարելի էր ետ դառնալ ու դարձանել:

Տուն վերադարձին այս խօսակցութեան մասին բան չըսաւ կնոջը, վախնալով որ յանդիմանութիւն լսէ այն փոքրոգի կեղծաւորութեան համար, բայց քիչ ժամանակ յետոյ անձանթ մը զինքը ճամբան կեցուց ու Յովհաննէսին ըրած մի եւ նոյն հարցումներն ըրաւ, այս անգամ ալ Սիմոն ուրացաւ եւ շարունակեց ուրանալ ամէն անգամ որ ուրիշներ, Յիսուսի աշակերտներ կամ թշնամիներ՝ կը հարցընէին այն օրուան եւ այն խաչի մասին:

Վերջապէս Սիմոն ըլլա՛յ դուռը գանձը խաղաղութեամբ վայելելու համար, ըլլա՛յ հետաքրքիրներու միշտ մի եւ նոյն սուտերը կրկնելու տաղտուկէն ազատելու համար՝ որոշեց Երուսաղէմէն հեռանալ: Գաղտնի կերպով ոսկին՝ ձոյլ դաւաղանքներու վերածեց, տունը եւ ազարակը վաճառեց եւ կնոջ ու զաւակներուն հետ մեկնեցաւ դէպի կայսրութեան մայրաքաղաքը:

Գ

Հոռմի մէջ Կիւրենացիին կեանքը բոլորովին տարբեր եղաւ: Գիւղացին՝ սեղանաւորի փոխուեցաւ: Ազարակի դան

ձը՝ քիչ տարուան ընթացքին՝ Սիմոնի հրեաւարդէտ խորագիտութեամբ բաղմապատկուեցաւ: Հարստութիւնը գլուխ բարձրացրին տուաւ եւ իր սիրտը ամբապնդեց: Սփիւռքի հրեաներու ժխտին մէջ աւելի հանդիստ էր քան Տաճարի քաղաքին մէջ: Եւ ժողովուրդին մէջ՝ պատուաւոր տեղերէն մէկը կը զբաղէր:

Բայց ընտանիքին մէջ հոգեկան խոր յեղաշրջութիւն մը տեղի ունեցած էր: Միքալ՝ Տարսոնացի Պօղոսին հօր խօսքերէն փոխուած ուղղաւորած էր եւ քրիստոնեայ դարձած: Աղեքսանդր եւ Ռուփինոս վեհանձն հոգիով երիտասարդներ՝ իրենց մօրը հետեւած էին, ու այսպէս Սիմոնի տունը դարձած էր Հոռմի այն վայրերէն մէկը՝ ուր աւելի յաճախ կը հաւաքուէին քրիստոնեաները:

Կիւրենացին խրոչոտ բնաւորութեամբ եւ նորութիւններու քիչ հակամէտ՝ չուզեց նոր աղանդին մէջ մտնել եւ շատ անգամ մերժեց մկրտուիլ: Միքալ առաջուրնէ աւելի հեղձ կը դանդաղէր, բայց կը հանդուրժէր իր ամուսնին յամառութեան: Թողունք որ Սիմոն նոր հաւատքին հանդէպ՝ հակաիրութիւն չունէր եւ քիչ մը հարկադրուած ու քիչ մըն ալ խառնուածքին հետեւանքով՝ աւելի յաճախ կը խօսակցէր քրիստոնեաներուն հետ քան Տաճարին հաւատարիմ մնացող հրեաներուն հետ:

Այն ատեն, մէջտեղ ելաւ Ուրբաթ օրուան եւ Խաչին պատմութիւնը. Եղբայրակիցները որ ստէպ Երուսաղէմէն կը հասնէին՝ Հոռմին մէջ ալ տարածեցին՝ որ Կիւրենացին կերպով մը մասնակցած էր Քրիստոսի չարչարանքներուն: Քանի մը նորադարձներ հետամուտ ակնատես վկայէ մը նոր տեղեկութիւններ առնելու, սկսան Սիմոնի ետեւէն իյնալ որպէս զի ամէն բան պատմէ: Ի՞նչպէս էր Յիսուս ի՞նչ խօսքեր ըսաւ մինչդեռ ճանապարհ Խաչին քրտնաթոր եւ արիւնաներկ վեր կ'ելլէր:

Սիմոն սկիզբը խոյս կու տար պատմելու, բայց վերջը ուժ չունեցաւ ժխտելու: Կը տեսնէր որ քրիստոնեաները ամէն օր

կը բաղմանային թիւով եւ կարեւորութեամբ, որ Պօղոսի նման ուսեալ Փարիսեցիներ չէին ամչնար նոր Աստուծոյն առաքելներն ըլլալու եւ կը խորհէր թէ իր սրտին ամենասիրելի հակները՝ կինն ու զաւակները մաս կը կազմէին երիտասարդ Եկեղեցիին:

Այն ատեն սկսաւ խօսիլ, պատմել, մեծցնել ու շինել, ինչպէս կը պատահի մէկու մը, որ երբ կը նկատէ թէ իրեն անյաղութեամբ ունկնդրողներ կան: Շատ մը հաւատացեալներ մասնաւոր կերպով Կիւրենացիին տունը կ'երթային այն դժոխային եւ աստուածային օրերուն յիշատակները լսելու եւ ինքը Սիմոն սկիզբէն ա՛յնքան հակառակ, ապա կամաց կամաց սկսաւ պատմելէն համ առնել: Փառասիրութիւնը՝ յաղթեր էր անոր նախկին երկչոտութեան եւ եթէ երկար տարիներ սուտ խօսած էր ինքզինքը վտանգի չենթարկելու վախին համար՝ հիմա կը ստէր զոռոգութեան սիրոյն համար:

Կը պնդէր թէ ինքնակամ ինքզինքը առաջարկած էր զինուորներուն որպէս զի Քրիստոսի խաչը տանի, ո՛չ թէ (հրամանէ մը) բռնադատուած՝ այլ գետին ինկած մահապարտին վրայ կարեկցելուն համար: Կ'աւելցնէր թէ Քրիստոս իր աչքերուն մէջ նայեր էր անսահման երախտագիտութեամբ եւ թէ Գողգոթա հասնելուն իրեն ըսեր էր.

— Գնա՛, Սիմոն, ես քու կռնակէդ պիտի վերցնեմ բռններդ:

Կը պատմէր թէ Յիսուս ի՞նչպէս խօսքը պահած էր հրաշքներով՝ եւ թէ այն օրէն սկսեալ իր տունէն հալածուած էր մահուան եւ աղքատութեան ստուերը: Բոլոր մանրամասնութեամբ կը նկարագրէր Դաւթի Որդիին գեղեցկութիւնը եւ կիններուն՝ որ լալով Յիսուսի հետեւած էին մինչեւ խաչին ոտքը:

Կիւրենացին թէեւ ոչ քրիստոնեայ, Հոռմի Եկեղեցիին ջոջերէն մէկը դարձած էր, վկայ մը. կ'ըսէին թէ, վերջ ի վերջոյ Քրիստոսի ճշմարիտ հաւատքն ու խաչը պիտի ընդունի:

Սիմոնի համար այսպէս անցան շատ մը

տարիներ ուրախ եւ խաղաղ, մինչեւ որ հասաւ 817ի ահաւոր տարին՝ որ տեսաւ քրիստոնեաներու առաջին անողորմ հալածանքը: Առաջին ձերբակալուողներուն մէջ կը գտնուէր, իրեններուն հետ միասին, Սիմոն Կիւրենացին:

Եղկելին կոկորդը պատուելու չափ կը պոռար եւ երգում կ'ընէր թէ ինքը քրիստոնեայ չէ, բայց ոչ ոք իրեն կը հաւատար: Կինը, զաւակները եւ բարեկամները քրիստոնեայ էին, իր տունը քրիս-

տոնեաներու հաւաքատեղին էր, ինքը աւելն տեղ կը պատմէր թէ իր ուսերով տարեր էր Քրիստոսի խաչը, բոլոր փաստերը իրեն հակառակ էին եւ ոչ մէկ զնով ուղեցին զինքը ազատ արձակել:

Իրիկուն մը, ի հեճուկս իր վայրենի աղաղակներուն, ամենադժբախտ Սիմոն Կիւրենացին՝ քրիստոնեայ տիտղոսին տակ՝ կախուեցաւ կռաւրով ծեփուած խաչէ մը եւ վառեցաւ իրբեւ ջահ՝ լուսաւորելու համար Ներոնի պարտէզները:

***

ՃԱՇՏԱԿ “ԲՈՒՐԱՍՏԱՆՔ” ԷՆ

(Շար. տես «Բազմավեպ» 1942, էջ 64)

Աշնան հունտով սերող այն մահկանացու բոյսերէն Կէսին լոկ զա'րմն հունտերով կը նորոգէ սերունդն իր. Ինչպէս խաչխաչ զանգրազեղ Դեմետրիոսին նըւիրուած, Թմրեցուցիչն անքունին, հեւքոտ հաղին ամոքիչ, Զոր ծաղկաքաղ ընելով գիշերն անձկոտ կը փնտռէ. Եւ կամ բըրուկն աքլորի արիւնագեղ բոսորած, Մանըր ծաղկի հոյլին մէջ գոռողացող բարձրավիղ. Որոնց եթէ խընամքով չամբարես սե'րմը ցեղին Մայրերն անձեռն 'ւանդաւակ կը կորսուին վաղամեռ: Ուրիշներու՝ կը նիրհեն վերակենցաղ արմատներն Երկրի ներքեւ՝ կրկնակի սերող, բայց չուտ՝ ծիւրէն. Յաճախ արբունքն ամանոր ապաժաման փթթելով՝ Փառքը ցեղին կը պահեն ծաղիկներով մայրենի. Ինչպէս հերուան քնաթմբի մատնեծաղիկն ծիրանի, Նախ քան գարնան հրաւէրով նոր սերմերու հասունանալն՝ Արտավազիկ ինքն երկրէ կը ճօճէ պե'րճ ճեղանակ: Բայց ոչ նըւա'ղ խընամքի կը կարօտին ասոնք ալ. Զի թէ լըուին բողբոջներն՝ զառամ բունէն անբաժան, Մատաղօրեայ դստրիկներն զոյգ պառաւ մօր կը մեռնին, Կամ զըռեհիկ խումբին մէջ կը խորթանայ ցեղն աղնիւ: Եթէ ընդունով գեղանիստ համբաւատենք քաղքին մէջ Դարաստ մ'ունիմ ձեռատունկ զոր կը ջըրեն ալիքներն Տիբերիսի, Կապիտոլ սարն հոն հեռուէն կը նայի. Եւ վեհավայր տաճարին պատըսպարող հովանին Ժանտ հիւսիսէն՝ ինձ գարուն կանխաժաման կ'ընձեռէ: Հինգերորդ հունձքն է արդէն՝ մանուշակի արտը հոն Կը ծաղկէր խա'ւ խաւ ծաղկի թերթիկներով երկնագոյն. Արուսեակին հրաւէրով պատուհանէն կիսաբաց

ԲԺԻՂԿ

Այս հիւանդութիւնը վեր է իմ արուեստէս... Սակայն ճանչցած եմ ես այնպիսի քնաշրջիկներ՝ որոնք սրբութեամբ մեռած են իրենց անկողինն մէջ:

Տիկին Մակրեք

Ձեռքերդ լուա՛, հագուէ՛ գիշերանոցդ, մի՛ երեւիր այդպէս դունատ. դարձեալ կ'ըսեմ քեզի՝ Բանքոյ⁽¹⁰⁾ թաղուած է, չի կրնար այլեւս դուրս գալ գերեզմանէն:

ԲԺԻՂԿ

Ա՞յս ալ:

Տիկին Մակրեք

Անկողին դնա՛, անկողին. դուռը կը զարնեն. եկո՛ւր, եկո՛ւր, եկո՛ւր, ձեռքդ տուր՝ ինձ: Ինչ որ դործուած է՝ չի կրնար չդործուած ըլլալ. անկողին՝, անկողին՝:

ԲԺԻՂԿ

Նէ այժմ անկողին կ'երթայ:

Պալատական կին

Այո՛, անմիջապէս:

ԲԺԻՂԿ

Կը լըսուին վատ շընջիւններ դուրսէն, գործեր հակառակ ինքնութեան միշտ կը ծնանին վրդովումներ անբնական. Արատաւոր հոգիներն՝ են սովոր խուլ բարձրուն Յանձնել իրենց զաղտնիքներն. քահանայի՛ մանաւանդ Քան բժշկի պէ՛տք ունի նէ: Մեզ ամենուս ներէ՛, Տէ՛ր: Հետեւեցէ՛ք դուք անոր, հեռացուցէ՛ք իր քովէն Այն ամէն բան՝ որ վնասել կրնայ իրեն, ու միշտ վրան Ա՛չք ունեցէ՛ք: Քեզ առ այժմ գիշեր բարի: Վրդովեց Նէ սիրտս ուժգին, եւ աչքերս ահաբեկեց. կը խորհիմ Բայց խօսիլ չե՛մ յանդգնիր:

Պալատական կին

Գիշեր՝ բարի, տէ՛ր բըժիշկ:

(10) Բանքոյ՝ Տընքան թաղաւորին ուրիշ զօրավար մըն էր, որուն վճռիկները դուշակած էին թէ հայր պիտի ըլլայ շարք մը թաղաւորներու, մինչ Մակրեթին համար ըսած էին թէ ինքը միայն թաղաւոր պիտի ըլլայ առանց յաջորդութեան: Արդ Մակրեթ, որպէս զի ոճրագործութեամբ շահած թաղը չանցնի Բանքոյի գաւակներուն, սպաննել տուած էր զայն, բայց անոր ուրուականը երեւնալով կը տանջէր միշտ զինքը: Հոս Տիկին Մակրեթ կը կրկնէ իր քաջալերական խօսքը ամուսինին:

